

Rekenhof geeft Vlaams ambtenarenleger een vernietigend rapport op het vlak van efficiëntie

De dikmakers van de ambtenarij

■ Ambtenaren op weg naar hun werk in Brussel. 'In ons overheidsapparaat liggen de besparingen voor het grijpen', klinkt het.

Verscheidene studies noemen het Belgische overheidsapparaat te omvangrijk en te duur. Daar zijn twee redenen voor. Ten eerste doet de staatshervorming taken dubbel lopen, en ten tweede blijken veel overheidsdiensten wel heel erg inefficiënt.

DOOR FRANK DEBIETS

BRUSSEL ● Het Rekenhof maakt in een recente audit brandhout van het personeelsbeleid van de Vlaamse administratie. In het rapport, dat *De Morgen* kon inkijken, laken auditoren de overbestaffing van 62 departementen en entiteiten.

In het rapport krijgt de Vlaamse overheid een onvoldoende over de hele lijn. Het Rekenhof concludeert dat er amper langtermijnvisie is, en dat de vraag naar personeel amper wordt gelinkt aan doelstellingen.

Het Rekenhof volgt sinds de jaren '90 de personeelsplannen en de efficiëntie van de Vlaamse administratie op. "Ondanks de zware kosten voor consultancy voor personeelsbeleid (7 miljoen euro tussen 1999 en 2003, 600.000 euro tussen 2003 en 2008 voor de 62 onderzochte departementen en entiteiten), slaagt de Vlaamse regering er niet in haar doelstellingen te verwezenlijken", staat er te lezen. Integendeel: ondanks de beloften om het aantal voltijdse equivalenten in dienst van de Vlaamse overheid sinds 2004 met 10 procent te verminderen. Nochtans had de Commissie voor een efficiënte en effectieve overheid (CIEO) in 2008 nog vastgesteld dat "het mogelijk moest zijn om het takenpakket van de Vlaamse overheid met minder mensen en middelen uit te voeren". Het zag het personeelsbeleid als behoorlijk voor een kostenbesparing, zeker nu er door de vergrijzing een hoge uitstroom van ambtenaren te verwachten valt.

Tussen 1999 en 2000 besteedde de Vlaamse overheid 1,15 miljoen euro aan het uitdenken van personeelsplannen die meer flexibiliteit moesten introduceren, en de juiste mensen op de juiste plaats moesten zetten. Maar ze keek amper of er wel behoefte aan personeel was op de plaatsen waar dat bijgevoegd werd, zo stelt het Rekenhof vast. Bovendien bleek het aantal effectieven met 11,3 procent gestegen te zijn, de totale loonkosten ging

met 20 procent omhoog. De Vlaamse regering zei toen dat dat 'ontoelaatbaar' was. Maar dat heeft de situatie niet doen keren, zo stelt het onderzoek. Op 12 september 2003 vaardigde de Vlaamse overheid een personeelstop uit: er mocht wel nog vervangen worden, maar extra aanwervingen mochten niet meer. Maar volgens de auditoren blijkt uit verschillende beslissingen van de regering en uit haar jaarlijkse begroting dat die belofte niet gestand werd gedaan. De Vlaamse Regionale Indicators (VRIND), het statistisch jaarboek van de Vlaamse overheid, vermeldt dat de effectieven in het Vlaamse ambtenarenapparaat tussen 31 december 2003 en 31 december 2007 gestegen zijn van 42.484 tot 46.749 - een stijging van 10 procent.

Verpest door de politiek

En volgens veel waarnemers presteert de Vlaamse overheid nog beter dan de andere administraties in België. In een studie uit 2003 brandmerkte de Europese Centrale Bank (ECB) de Belgische overheidssector als een van de minst efficiënte van de Europese Unie. Volgens haar studie konden dezelfde taken makkelijker met minder middelen uitgevoerd kunnen worden. Twee jaar geleden haalde ook de Oeso hard uit naar alle Belgische overheden. De onderzoekers vonden ze te fors bemand, te weinig efficiënt en te duur. Het Federaal Planbureau telde in een studie van dit jaar 807.000 ambtenaren, 142.000 onder hen werken in de federale administratie, 349.000 in de federale entiteiten. Dertigduizend ressorteren onder de sociale zekerheid, en 286.000 werken bij lokale overheden.

Daarmee is de daling met twintigduizend manschappen tussen 1982 en 1997 (de periode waarin België de buikriem aanhaalde om de Maastrichtnorm te halen) ruimschoots tenietgedaan. Tussen 1997 en 2007 groeide het overheidsapparaat een stordige 10 procent, met 80.000 mensen. Een Belg op de vier werkt rechtstreeks voor de overheid, tegenover drie op de honderd

in de rest van Europa. En de loonmassa van onze publieke administratie, gemeten in percentage van het bruto binnenlands product, is de hoogste van de 17 Oesolanden. Die kostprijs neemt bovendien sinds 1995 elk jaar toe met 0,3 procentpunt, terwijl hij in de rest van de EU jaarlijks evenveel afneemt. Volgens onderzoekers in de materie is daar één reden voor: inefficiëntie.

"In ons overheidsapparaat liggen de besparingen voor het grijpen", zegt Wim Moesen, een hoogleraar aan de KU Leuven

dienstverlening te hoeven raken. Jammer genoeg is ons ambtenarenapparaat op alle niveaus verpest door politieke benoemingen". Overigens blijkt zelfs de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Oeso) die de efficiëntie van onze administraties nog onder de loep nam in 2007, die mening te delen. "Er is geen enkel Oesoland waar aanwervingen of promoties zo weinig gestoeld zijn op transparante, meetbare criteria", zegt een bron bij de denktank in Parijs.

Consumptiefederalisme

België is een van de zeldzame ontwikkelde landen waarin het overheidbeslag gestegen is in de 21ste eeuw, en daar hebben de snel wassende uitgaven van de overheid veel mee te maken. Werkgeversdenktank VKW Metena becijferde dat 43 procent van de actieve Belgen rechtstreeks of onrechtstreeks afhankelijk is van de overheid voor zijn inkomen - alles samen zo'n 1,4 miljoen. In dat cijfer zitten niet alleen de ambtenaren, maar ook banen in de gezondheidszorg, gesubsidieerde statuten als de dienstverzekering, maar ook de overheidsbedrijven als de NMBS, De Post of Belgacom. Anders zou je kunnen argumenteren dat er 1,4 miljoen jobs in België afhangen van de overheid. En de tewerkstelling bij de overheid, die steeg de voorbije tien jaar met een volle 10 procent.

Maar kennelijk is knippen in het ambtena-

Kost ambtenaren in procent van het bbp

	0%	1%	2%
België			
Frankrijk			
Nederland			
Oostenrijk			
Finland			
Zweden			
Italië			
Luxemburg			
Europees gemiddelde			
Duitsland			
Denemarken			
Spanje			
Noorwegen			
Ierland			
VK			
Canada			
Wereldwijd gemiddelde			
Japan			
VS			

■ Grafik de Morgen / Eurostat

renapparaat nauwelijks bespreekbaar. De staatshervorming heeft nieuwe bevoegdheden op andere niveaus gecreëerd, maar volgens onderzoekers blijven de oude diensten vaak ook gewoon bestaan. Het is trouwens opvallend dat lokale overheden de sterkste stijgingen in uitgaven en aanwervingen laten optekenen. Volgens cijfers van de Nationale Bank steeg het aantal ambtenaren op federaal niveau tussen 1997 en 2007 met 9 procent, maar de administraties van de deelstaten groeiden met 21 procent, en die van de lokale overheden met bijna 17 procent. De hoge overheidsuitvoering van de lagere niveaus in de deelstaten heeft rechtstreeks gevolgen voor de financieringsstromen tussen de federale overheid en de deelstaten, omdat de federale regering grote delen van de pensioenkosten van de deelregeringen en lokale overheden draagt. Dat fenomeen wordt consumptiefederalisme genoemd, en het hangt als een molensteen rond de nek van de begroting.

WIM MOESEN (KU LEUVEN):
Ons ambtenarenapparaat is op alle niveaus verpest door politieke benoemingen

die talloze onderzoeken naar efficiëntie van onze administraties heeft gepubliceerd. "We zouden talloze goed betaalde diensten kunnen wegsnijden zonder enig vervoer van de overheid, en zo meer waar voor ons belastinggeld creëren. Een efficiëntere overheid zou perfect als alternatief kunnen dienen voor belastingverhogingen, of voor knippen in het sociale vangnet. En we hoeven niet eens aan de

Geert Noels: 'Niet afslanken duwt België naar bankroet'

"In de tijd van Wivina Demestree, was er in Aalst een dienst met 250 mensen die het kijk- en luistergeld inde. Tweehonderdvijftig man, gewoon om een lijstje te maken en een brief te sturen. Maar toen er een offerte werd uitgegeschreven voor IT-bedrijven die dat proces moesten informatiseren, en de hele dienst door drie mensen wilden vervangen, stond de hele administratie op zijn kop", zegt Geert Noels van de denktank Econopolis. "Het kijk- en luistergeld is al lang afgeschafte, maar die mentaliteit is nog

steeds niet verdwenen. Zo zijn er nog duizenden voorbeelden. Ze zorgen er voor dat de overheidskosten als een molensteen om de nek van de publieke financiën hangen."

"Studies hebben uitgewezen dat er in een handomdraai 4 procent bezuinigd kan worden op de administraties, zonder een centje pijn. Door de vergrijzing gaan de komende tien jaar veel ambtenaren op pensioen. Het volstaat om die gewoon niet te vervangen. Ik weet dat

er veel protest tegen die maatregel bestaat, maar we hebben geen keuze. Als we het niet doen, sterven onze publieke financiën af op het bankroet."

"Verder kan er aan het kostenplaatje gesleuteld worden door te informeren en de efficiëntie te verhogen. Waar de overheid een monopolie heeft, is het inefficiëntie troef. Het land scoort heel slecht in het vervullen van zijn kerntaken, omdat het daar geen concurrentie voelt. En het gebrek aan efficiëntie zit over-

al. Bij de politie, waar de evolutie van de misdaadcijfers de investeringen amper rechtvaardigen. Bij het gerecht of het leger, die belabberd uit alle efficiëntie-onderzoeken komen. Maar ook bij de administraties. De Europese Centrale Bank heeft zich daarin vastgebeten, Eurostat en de Oeso ook, en België kwam daar elke keer weer vreeslijk slecht uit. Vlaanderen scoort iets beter, omdat het van de grond af kon beginnen bouwen. Maar nu zijn de inefficiënties ook doorgedrongen tot de lokale niveaus."

Kinderen steeds jonger naar kinderdagverblijven

BRUSSEL ● Kinderdagverblijven krijgen steeds jongere kinderen over de vloer, blijkt uit onderzoek van Kind en Gezin. Enkel kansarme gezinnen hebben nog veel moeite om de weg naar kinderopvang te vinden. Daar wil de organisatie op korte termijn aan werken.

In de week van 2 februari 2009 telde Kind en Gezin, in samenwerking met Hoger Instituut Voor de Arbeid (HIVA), hoeveel kinderen tussen de drie maand en drie jaar oud in een crèche werden opgevangen. In vergelijking met diezelfde week in 2004 werden 22.000 kinderen meer geteld (plus 7,5 procent). De stijging is het grootst bij de kinderen tussen drie en zes maanden (van 32,7 procent in 2004 tot 53,3 procent in 2009).

Kinderopvang blijft een grote hap uit het budget. Volgens het HIVA neemt een voltijdse opvang van een kind voor een hele

maand 11,9 procent van het beschikbaar gezinsinkomen op, al kan dat aandeel kleiner worden door fiscale aftrek. Daarbij komt ook dat slechts een minderheid zijn kind in een voltijdse opvang stopt. "We maken ons het meest zorgen over de minder vermogende gezinnen", zegt Bea Buisse, wetenschappelijk adviseur van Kind en Gezin. "Bij diegenen die met 1.700 tot 2.200 euro moeten toekomen, is het aandeel in het gezinsbudget groter (17,8 procent) dan voor gezinnen met een inkomen tussen 3.700 en 5.000 euro (8 procent)."

Kind en Gezin doet sinds eind 2008 inspanningen om kansarme ouders een gelijkwaardige kans te geven op kinderopvang. Zo moeten kinderdagverblijven twintig procent van hun plaatsen voorbehouden voor kansarme ouders, maar in de praktijk is er nog geen controle op die regel. Vlaams minister van Gezin Jo Vandeurzen belooft in het toekomstig

■ Kansarme gezinnen vinden moeilijker de weg naar kinderopvang.

decreet over kinderopvang extra aandacht te besteden aan de toegankelijkheid van de crèches. "Capaciteit en toegankelijkheid zijn momenteel van cruci-

aal belang", aldus de minister. "Prijs is daar natuurlijk een belangrijk issue in. We hebben ruim 10 miljoen euro gekregen om te streven naar een recht op kinderopvang. Al zijn we nog lang niet zover." Volgens het onderzoek waren de meeste ouders in februari relatief tevreden over de kwaliteit van de kinderdagverblijven, 64 procent beoordeelde de kinderdagverblijven zelfs als "zeer goed". "Naar aanleiding van een aantal incidenten na de testperiode maken we momenteel een risicoanalyse van onze controleinstellingen", zegt Katrien Verhegge, directeur-generaal van Kind en Gezin, "zodat we pro-actiever kunnen werken in de toekomst." Ook blijkt dat moeders het vooral moeilijk hebben om hun kind tussen drie en zes maanden bij een kindercrèche onder te brengen. "Dat is een verdoken vraag naar een langer zwangerschapsverlof. Het zwangerschapsverlof in België is erg kort in vergelijking met de rest van Europa." (ESE)

Tunesië vraagt uitlevering terrorist Nizar Trabelsi

BRUSSEL ● Na de VS vraagt nu Tunesië de uitlevering van de Belgisch-Tunesische Nizar Trabelsi, die in 2004 in België veroordeeld werd tot tien jaar cel voor het betamen van een aanslag op de militaire basis van Kleine Brogel.

De minister van Justitie heeft de aanvraag in september overgemaakt aan de gerechtelijke instanties. De vraag van Tunesië is gebaseerd op de veroordeling bij verstek tot 20 jaar cel op 26 januari 2005 door een Tunesische militaire rechtbank. Trabelsi werd veroordeeld in Tunis voor "lidmaatschap van een terreurnetwerknatie in het buitenland in vredetijd" en "propaganda".

La Libre Belgique voegt wel toe dat het maar gaat om een kopie van het proces dat in 2004 in België gevoerd werd. Bovendien kent het Belgisch recht geen dubbele straf. Het is dus weinig waarschijnlijk dat er gevolg zal gegeven worden aan de Tunesische vraag om uitlevering.